

Zahraníční systémy ochrany dětí ohrožených týráním, zneužíváním a zanedbáváním

Interní zpráva Nadace Sirius, prosinec 2020

Zpracovatelé zprávy: Roman Petrenko, Veronika Bushuyeva, Kamila Badová

OBSAH

Cíle mapování zahraniční praxe.....	3
Úvod	3
Jak probíhalo mapování zahraniční praxe	4
Upozornění	4
I) Kanada a její systémy ochrany dětí.....	5
1. Informace o zemi.....	5
2. Systém ochrany dětí v Kanadě	5
3. Systém sběru a vyhodnocování dat o ohrožených dětech.....	5
4. Příklad provincie Manitoba	6
5. Shrnutí	8
II) Austrálie a její systémy ochrany dětí	9
1. Informace o zemi.....	9
2. Systém ochrany dětí v Austrálii	9
3. Statistiky z Austrálie	11
4. Shrnutí	13
III) Velká Británie a její systémy ochrany dětí	14
1. Informace o zemi.....	14
2. Systém ochrany dětí ve Velké Británii	14
3. Skotský model podrobněji.....	14
4. Shrnutí	17
IV) Zajímavé programy pro případnou českou adaptaci	18
1. Co je to databáze ESCA a jak ji můžeme využít	18
2. Výběr zahraničních programů, které nás zaujali	20
V) Výzkumně ověřené rizikové faktory a typy možných intervencí	22
VI) Závěrečné shrnutí	24

Cíle mapování zahraniční praxe

V rámci diskusí o dalším nasměrování aktivit Nadace Sirius v oblasti problematiky dětí ohrožených zneužíváním, týráním a zanedbáváním provedl tým primární prevence zmapování zahraniční dobré praxe v přístupu k ochraně ohrožených dětí.

Cílem této aktivity mělo být především získat přehled dobré praxe v zahraničí a možné inspirace využitelné pro český terén a zároveň obohatit naši znalost problematiky o aktuální odborné poznatky a seznámit se se zahraničními trendy.

Tento materiál přináší finální shrnutí shromážděných poznatků o zahraničních systémech ochrany dětí ohrožených týráním, zneužíváním a zanedbáváním (tzv. syndrom CAN).

Úvod

Hned úvodem je třeba poznamenat, že porovnávat systémy ochrany dětí ve světě je mimořádně složité. Jednotlivé přístupy vycházejí obvykle z širších souvislostí socioekonomického vývoje dané země a mají silnou kulturní podmíněnost. I v rámci řady federativních států, jako jsou např. USA, Kanada či Austrálie se mohou různé aspekty systému výrazně lišit v jednotlivých správních oblastech. Jednotlivým prvkem stabilních a inspirativních systémů je vždy **kvalitní teoretická ukotvenost, jasně definované cíle veřejné politiky, evidence-based prostředky ochrany dětí a kvalitní legislativní rámec.**

Důležitým prvkem „úspěšnosti“ systému ochrany dětí je mj. otázka, do jaké míry jednotlivé používané postupy v oblasti identifikace a intervence podléhají systematickému vyhodnocování efektivity (tzv. důraz na evidence-based principy).

Systémy ochrany dětí v jednotlivých zemích lze pro lepší uchopení rozdělovat z hlediska různých parametrů. Tím základním patrně je, zda se orientují více na ochranu dítěte nebo ochranu celé rodiny.

Systémy, které jsou primárně zaměřeny **na ochranu dítěte**, dávají ochraně dětí přednost před zachováním rodinných vazeb. Takovým příkladem je např. norský systém.

Naopak systémy, které jsou zaměřeny především **na podporu rodiny**, se v případě ohrožení snaží nejprve posílit kompetence rodiny a zákroky jako např. odebrání dítěte jsou až nejkrajnějším řešením. Tímto případem je např. Velká Británie.

Odpověď na otázku, z jakých zemí se chceme inspirovat, není jednoduché a je to otázka spíše hodnotových a ideologických preferencí než otázka odborná zodpověditelná neutrálním posouzením argumentů. **V rámci týmu PP jsme se přiklonili k systémům na ochranu rodiny** (anglosaský model) a na ty se dále soustředili.

Jak probíhalo mapování zahraniční praxe

Cílem našeho mapování bylo seznámit se se základními parametry systémů v zahraničí, popsat systém ochrany ohrožených dětí ve vytipovaných zemích a získat od odborníků a organizací z těchto zemí informace o silných stránkách jejich systémů.

Na základě diskusí s odborníky a předběžné rešerše dobré praxe v zahraničí jsme si určili 3 země, které jsme mapovali podrobněji. Jedná se o Kanadu, Austrálii a Velkou Británii. Hlavní důvod výběru těchto zemí je jejich pokročilý systém ochrany dítěte, který slouží jako inspirace pro další země (zejména postkomunistické státy).

Severské státy (Norsko, Švédsko, Island) mají také velmi vyspělé systémy péče o ohrožené děti, ale jsou postaveny na základech protektivního přístupu státu, silné orientace systému na „blaho dítěte“ a automatické silné finanční a sociální podpory pro rodiče v těchto zemích (umožněné vysokou mírou přerozdělování bohatství). Naproti tomu anglosaský model vychází spíše z liberálního státu, klade důraz na evidence-based preventivní podporu a osvětu. To nám přijde jako vhodnější rámec pro hledání inspirativní praxe pro Českou republiku.

Modely ochrany dětí v Kanadě, Austrálii i Velké Británii vykazují základní podobnost, např. filosofii v přístupu k ohroženým dětem (uvedené země jsou nejbohatšími členy Commonwealth of Nations a funguje mezi nimi výměna a spolupráce), liší se ale v detailech a to i v rámci jednotlivých zemí – konkrétní podoba modelu je totiž odpovědností místních správ (provincií).

Na základě doporučení českých odborníků zaměřených na problematiku syndromu CAN, které nadace oslovila, jsme získali doporučení na konkrétní zahraniční experty z vybraných zemí, se kterými jsme napřímo komunikovali. Současně také proběhla rešerše dostupných materiálů týkajících se systémů ochrany dítěte ve vytipovaných zemích na internetu. Výsledek mapování a shrnutí získaných informací o systémech ochrany dětí prezentujeme v tomto materiálu.

Upozornění

Tato zpráva byla vytvořena jako interní podklad pro práci Nadace Sirius. Nemá ambice být výzkumnou či akademickou prací. Učiněná zjištění záměrně reinterpetujeme do běžného jazyka. Naším cílem nebylo detailně analyzovat systémy vybraných zemí, ale na základě rychlého zmapování hledat inspirativní opěrné body.

I) Kanada a její systémy ochrany dětí

1. Informace o zemi

Parlamentní konstituční monarchie Kanada je federací deseti provincií a tří spolkových teritorií. Je druhou největší zemí na světě podle rozlohy, počet obyvatel je cca 35 milionů. Hlavním městem je Ottawa. Z ekonomického i sociálního hlediska se řadí mezi nejvyspělejší země světa.

2. Systém ochrany dětí v Kanadě

Systém péče o dítě není v Kanadě jednotný a ochrana dětí spadá do kompetence jednotlivých provinčních a teritoriálních vlád. Rozsah ochrany dětí, stejně jako způsob a rozsah shromažďování dat o ochraně dětí, se v jednotlivých provinciích a spolkových teritoriích liší.

Zákonné normy věnující se sociálně-právní ochraně dětí také spadají pod jurisdikci jednotlivých teritoriálních a provinčních vlád a obdobně se mohou lišit. Společnými výchozími dokumenty pro nastavení systému ochrany dětí jsou Mezinárodní úmluva o právech dítěte UNICEF, Program pro děti a rodiny původních obyvatel Kanady („Aboriginal Affairs and Northern Development First Nations Child and Family Services“) a Národní programový manuál („National Program Manual“).

Kanadský federální trestní zákoník popisuje obecné trestné činy, jako je trestná nedbalost, napadení a vražda, které se vztahují na násilné činy proti dětem. Popisuje také řadu trestných činů, ve kterých jsou děti specifickým typem oběti. Patří mezi ně například také neposkytnutí životních potřeb, opuštění dětí a velký počet sexuálních trestných činů, kterých se lze dopustit na dítěti. V Kanadě má každá provincie a území vlastní právní předpisy o ochraně dětí a institucionální struktury, které mají chránit děti před poškozením, zneužíváním nebo zanedbáváním.

Relevantní trestné činy související s nedbalostí v rodině mohou zahrnovat:

- neposkytnutí životních potřeb (§ 215)
- opuštění dítěte (§ 218)
- trestní nedbalost (včetně nedbalosti způsobující ublížení na zdraví a smrt) (§§ 219-221)

V článku 7 Kanadské Listiny práv a svobod je stanoveno, že „každý má právo na život, svobodu a bezpečnost osoby a právo na to, aby jí nebyl zbaven, kromě výjimek v souladu se základními právními principy.“ Nejvyšší soud Kanady uznal, že „řízení o ochraně dětí se netýkají pouze rodičů, ale zájmů dítěte podle Listiny. Zásah do vztahu rodič-dítě může být odůvodněn pouze tehdy, je-li to v souladu se základními právními principy.“

Kanada je smluvní stranou Mezinárodní úmluvy o právech dítěte, kterou podepsala dne 28. května 1990 a ratifikovala 13. prosince 1991. Rovněž ratifikovala Opční protokol k úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a podepsala Opční protokol k úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie.

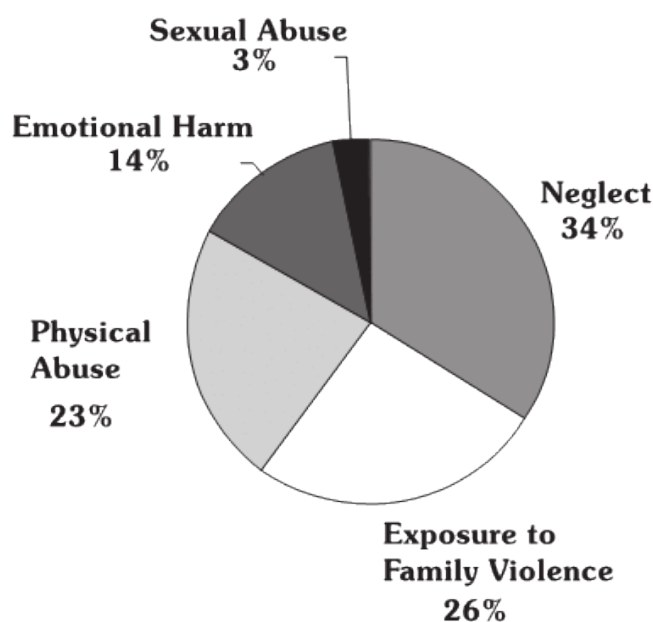
3. Systém sběru a vyhodnocování dat o ohrožených dětech

Komplexním způsobem se data o sociálně-právní ochraně dětí v Kanadě sbírají od roku 1993 v periodických pětiletých cyklech. Výstupem je studie „Canadian Incidence Study of Reported Child Abuse and Neglect“.

Data jsou sbírána po linii jednotlivých provincií a teritorií a shromažďuje je specializovaná agentura „Public Health Agency of Canada“ zřizovaná Ministerstvem zdravotnictví. Data jsou sbírána pomocí standardizovaného formuláře CIS-2008, který je (až na případ Quebecu) vyplňován v papírové

podobě. Rozsah sběru dat v jednotlivých provinciích a teritoriích se značně liší stejně jako kompetentní úřady, které data shromažďují.

Případy prokázaného špatného zacházení s dětmi v Kanadě podle složení¹:

Každé z 13 teritorií a každá z provincií mají také své vlastní zákony a předpisy týkající se ochrany dětí. Systém péče o dítě je povinná služba, která je v Kanadě zajišťována po linii lokálních (provinčních a teritoriálních) autorit. Přestože všechny systémy péče o dítě sdílí určité základní charakteristiky týkající se shromažďování dat o péči o dítě, panují zde i značné rozdíly. Některé provincie a teritoria mají centralizovaný vládně řízený systém péče o dítě, jiné naopak přijaly decentralizovaný model s pověřenými agenturami. Níže je uveden příklad provincie Manitoba.

4. Příklad provincie Manitoba

Agendu ochrany dětí má ve své gesci Ministerstvo pro rodinu, které je současně zodpovědné za širokou škálu sociálních služeb a programů týkajících se rodiny. Některé služby jsou zajišťovány přímo ministerstvem, jiné jsou poskytovány jednotlivými partnery z daných komunit, místními agenturami a organizacemi.

Ministerstvo pro rodinu zajišťuje také **chod registru zneužívaných dětí** („Child Abuse Register“²) a registru zneužívaných dospělých („Adult Abuse Register“). V těchto registrech jsou reportovány osoby a děti, které jsou ohroženy zneužíváním nebo je zanedbávána jejich péče (u dětí). Každá osoba má právo se dozvědět, zda se její jméno vyskytuje v záznamech. V registru jsou dále záznamy nejen o zneužívaných osobách, ale také jména násilníků.

¹ <https://www.canada.ca/en/public-health/services/health-promotion/stop-family-violence/prevention-resource-centre/children/child-maltreatment-canada.html>

² Další informace jsou dostupné na webu Ministerstva pro rodinu Manitoba: https://www.gov.mb.ca/fs/childfam/child_abuse_registry.html

Cílem registru zneužívání pro děti je tedy pomoci poskytovatelům služeb pro děti a rodinu chránit ohrožené dítě. Ve stanovených případech se pracovníci služeb mohou např. informovat, zdali osoba, která má dítě v péči, je reportovaná jako násilník atd.

Přístup do registru je umožněn následujícím osobám:

- 1) Poskytovatelé služeb pro rodiny a děti. S písemným souhlasem dotčené osoby mohou poskytovatelé služeb požádat o prověření osoby, zda je, či není v registru jako násilník. Jedná se většinou o prověření potenciálních zaměstnanců, pěstounů, adoptivních rodičů, přátel rodiny ohroženého dítěte, kteří s dítětem přichází do styku, dobrovolníků v sociálních službách, studentů na stážích atd. Bez písemného souhlasu osoby může poskytovatel sociálních služeb žádat záznamy o dané osobě v případě, že je prováděno šetření, zda ke zneužívání dítěte dochází.
- 2) Agentura pro adopci dítěte. S písemným souhlasem dotčené osoby může Agentura pro adopci dítěte prověřit osobu, která je buď žadatelem o adopci, potenciálním zaměstnancem nebo dobrovolníkem či stážistou.
- 3) Pověřený úředník, např. kurátor (tzv. peace officer). Pověřený úředník za účelem výkonu své agendy může žádat o data z registru bez písemného souhlasu vyšetřované osoby.
- 4) Zaměstnavatel. Zaměstnavatel může s písemným souhlasem dotčené osoby, např. zájemce o zaměstnání, získat relevantní informace z registru, a to v souvislosti s obsazením pracovní pozice, která obnáší práci s dětmi.

5. Shrnutí

Neexistuje jednotný kanadský systém ochrany dětí. V Kanadě má každá provincie svůj vlastní systém, který ale vychází ze stejných zásad a řídí se stejnými principy. Všechny děti v Kanadě jsou chráněny před násilím a sexuálním vykořisťováním prostřednictvím provinčních a teritoriálních zákonů o ochraně dětí a dále pomocí trestního zákoníku, což je federální zákon platný v celé zemi.

Kanadské systémy kladou velký důraz na osvětu, prevenci a podporu rodin v sociální i informační rovině.

Kanadský systém nabízí poměrně velké daňové úlevy na děti a finanční možnosti podpory rodin. Důvodem je přesvědčení, že „**děti trpí tam, kde je chudoba**“.

V roce 2016 proto spojila vláda předchozí 3 různé finanční podpory rodin CCTB, NCBS a UCCB do jedné nové dávky „Canada Child Benefit“, nezdanitelné měsíční dávky poskytované na dítě, která se zvyšuje s rostoucí úrovní příjmů rodiny.

V kanadských preventivních programech je silně využíván princip „**Empower the bystander**“, což se dá přeložit jako „**zmocňme přihlížející**“.

Jedná se o koncept, kdy se snažíme vybavit znalostmi a kompetencemi co nejvíce osob, které se mohou stát nejen oběťmi, ale i svědky násilí na dětech či mít podezření na zanedbávání. Cílem je vybavit je znalostí, co mají udělat, ale především silnou motivací, aby to udělali (např. oznámili podezření státní autoritě).

Pomoc ohroženým dětem je především záležitost státu a veřejných institucí a organizací, méně již neziskových organizací, které jen doplňují dílčí aktivity.

Stát například plně hradí provoz celostátní krizové telefonické linky Kids Help Phone 101 dostupné 24 hodin denně.

Kanadská „mapa“ k boji proti násilí na dětech obsahuje 5 bodů, které bývají brány jako vzor pro mezinárodní použití:

1. Posílit komunitní služby pro děti a rodiny
2. Budovat multidisciplinární propojení aktérů
3. Vybavit odborníky a poskytovatele služeb nástroji, aby rozpoznali signály násilí na dětech
4. Posílit evidenci o tom, co v praxi funguje (budování evidence-based znalostí)
5. Zlepšit sledování dat a monitoring

II) Austrálie a její systémy ochrany dětí

1. Informace o zemi

Austrálie, oficiálně Australské společenství, je federativní stát. Hlavním městem je Canberra. V Austrálii žije přibližně 25 milionů obyvatel, převážně ve velkých pobřežních městech jako Sydney, Melbourne, Brisbane, Perth či Adelaide. Austrálie patří společně s Kanadou mezi nejbohatší a nejrozvinutější členy Commonwealth of Nations (sdružení Velké Británie a jejích bývalých dominií a kolonií, zahrnující 53 samostatných zemí).

2. Systém ochrany dětí v Austrálii

Také v Austrálii je kladen velký důraz na regionální úroveň rozhodování. Základní rámce pro ochranné a podpůrné služby zaměřené na prevenci zneužívání dětí a pomoc dětem a rodinám je odpovědností každého konkrétního státu/teritoria, nikoliv federální vlády.

Legislativa ve všech státech a teritoriích má však v několika klíčových oblastech stejné hlavní zásady. Mezi tyto zásady patří:

- nejlepší zájem dítěte;
- včasná intervence;
- účast dětí a mladých lidí v rozhodovacích procesech;
- péče mimo domov jako poslední možnost;
- kulturně korektní vztah vůči domorodým obyvatelům.

V Austrálii jsou hlavní procesy v systémech ochrany dětí stejné. Zjednodušené schéma hlavních procesů je uvedeno na obrázku 1.

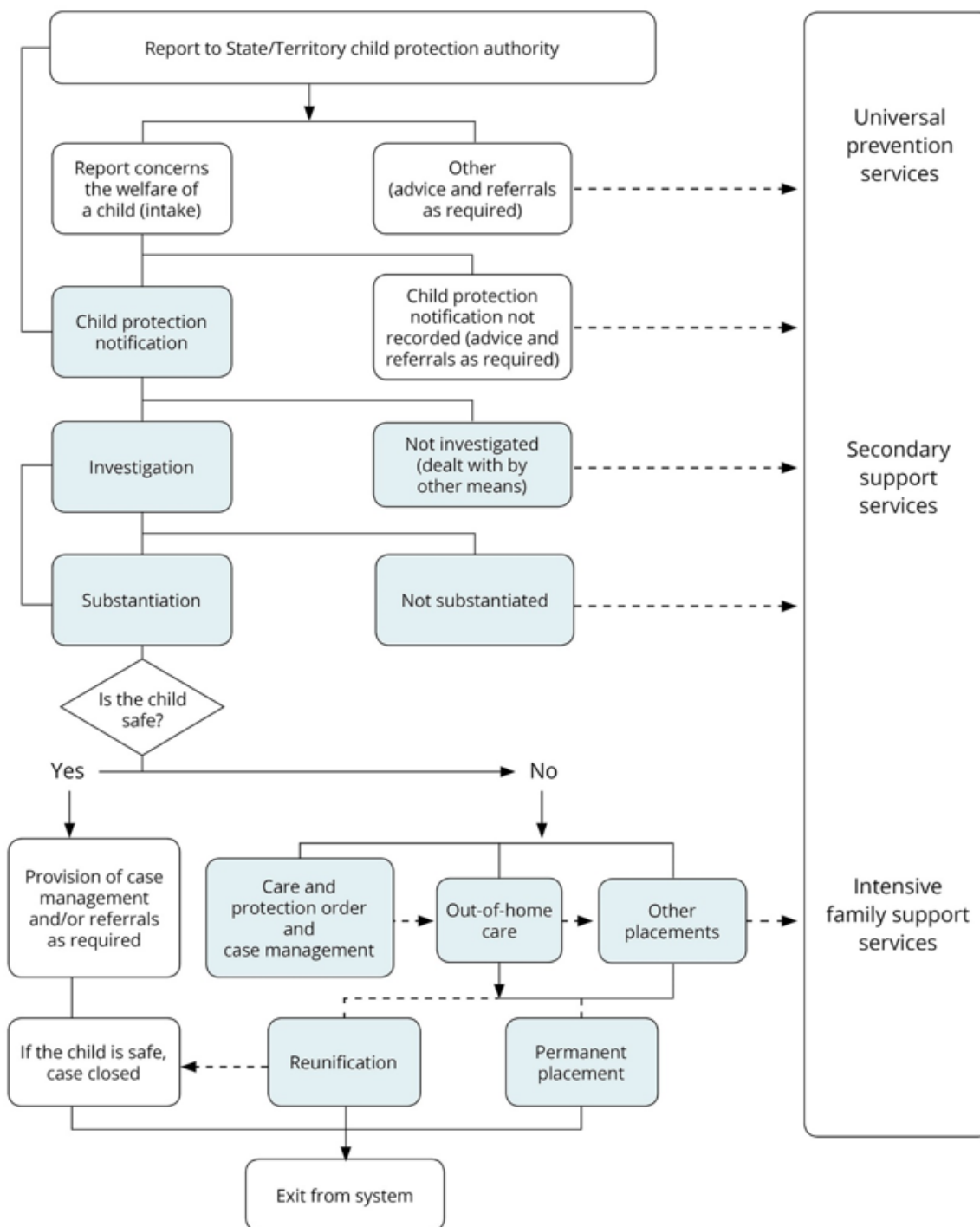
Obecné postupy australských systémů ochrany dětí mají 3 základní složky systému: oznámení, vyšetřování a zdůvodnění.

Oznámení se posuzují, aby se určilo, zda je vyžadováno vyšetřování nebo zda je vhodnější postoupení podpůrným službám. Cílem vyšetřování je zjistit, zda je oznámení opodstatněné nebo neopodstatněné. Je-li oznámení opodstatněné, což naznačuje, že existuje dostatečný důvod se domnívat, že dítě je nebo je pravděpodobné, že bude zneužíváno nebo zanedbáváno, příslušný orgán se poté pokusí zajistit bezpečnost dítěte nebo dětí pomocí odpovídající úrovně návazného zapojení se do vyšetřování.

Pokyny k péči a ochraně dítěte. Soud je obvykle poslední možností, například tam, kde rodina není schopna poskytnout bezpečnou péči, kde jsou vyčerpány jiné možnosti řešení situace, nebo kde široká rodina není schopna poskytnout bezpečné alternativy pro péči o dítě.

Služby podpory rodiny. Tyto služby mohou být použity místo nebo jako doplňková služba k zákonným opatřením k ochraně dětí a mohou zahrnovat posilování rodičovských kompetencí a domácích dovedností, terapeutickou péči a služby pomáhající ke znovusjednocení rodin.

Obrázek 1: Proces ochrany dětí v Austrálii³

Vysvětlivky:

1. Zabarvená pole jsou položky, u nichž se údaje shromažďují na národní úrovni.
2. Přerušované čáry naznačují, že klienti mohou nebo nemusí tyto služby využít, v závislosti na potřebě, dostupnosti služeb a ochotě klienta účastnit se dobrovolných služeb.
3. Podpůrné služby uvedené v rámečku vpravo zahrnují služby zachování a znovusjednocení rodiny poskytované státními institucemi odpovědnými za ochranu dětí a dalšími organizacemi.

³ <https://www.aihw.gov.au/reports/child-protection/child-protection-australia-children-in-the-child-protection-system/contents/children-receiving-child-protection-services>

Největší důraz je kladen na prevenci zneužívání a zanedbávání dětí, na rozdíl od zaměření na služby, kde ke zneužívání a zanedbávání již došlo.

Výzkumy v 80. a 90. letech 20. století začaly zjišťovat, že fyzické týrání a zanedbávání dětí bylo často doprovázeno psychickým nebo emocionálním týráním. Citové zneužívání dětí bylo nakonec uznáno za samostatný typ zneužívání se specifickými nepříznivými účinky na děti.

Austrálie je signatářem Mezinárodní úmluvy o právech dítěte UNICEF (OSN, 1989) a řada jejích zásad je obsažena v australských právních předpisech na ochranu dětí. Klíčové právní předpisy Společenství (Commonwealth) poskytují pokyny státům a teritoriím, zejména Zákon o rodinném právu z roku 1975 (Family Law Act 1975) a Australský zákon o lidských právech z roku 1986 (Australian Human Rights Commission Act 1986). Tento zákon obsahuje funkce Komise pro lidská práva týkající se úmluvy.

V souvislosti se shromažďováním dat o zneužívání a zanedbávání dětí byl od r. 2013 zaveden Národní minimální soubor údajů o ochraně dětí (Child Protection National Minimum Data Set). Roční sběr obsahuje údaje o dětech, které přicházejí do styku se státními a územními úřady odpovědnými za ochranu dětí, s informacemi získanými ze správních datových souborů v souladu s celostátními definicemi a technickými specifikacemi.

V námi analyzovaných materiálech i e-mailech se zřetelně odráží celkové chápání Australanů, že ženy a děti jsou zásadní součástí společnosti a nesmí být obětí jakéhokoliv násilí nebo nerovného zacházení. V Austrálii je silná celková snaha o emancipaci žen i zmocnění dětí v kontrastu s odmítáním „klasické patriarchální hierarchické sociální struktury společnosti dominované muži, která omezovala práva žen a dětí.“

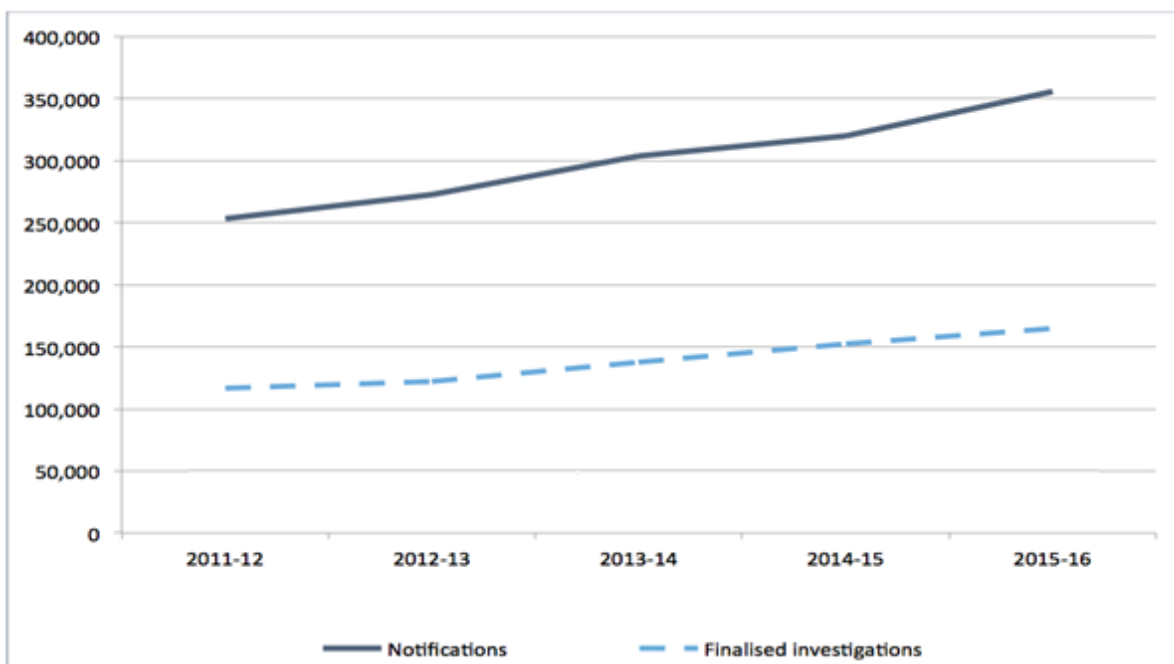
Systém intenzivně využívá neziskových organizací, dobrovolnických spolků, místních komunit a podobně. V případech okamžité nouze mají občané volat Policii na číslo 000, jinak má země širokou nabídku krizových i poradenských telefonických linek i osobních konzultačních kapacit. Mezi největší poskytovatele patří např. organizace Kids Helpline (www.kidshelpline.com.au).

3. Statistiky z Austrálie

Navzdory tomu, že je Australský systém dáván za vzor a je inspirací pro odborníky po celém světě, je nutné konstatovat, že v samotné Austrálii panuje mezi odbornou veřejností částečná skepse s faktem, že celkový počet odhalených případů v Austrálii v poslední dekádě neustále narůstá. To lze na jednu stranu interpretovat jako úspěch v podobě vyšší míry odhalování případů, které by jinak zůstaly skryté.

Na druhou stranu část odborníků, s kterými jsme komunikovali, tuto situaci hodnotí jako důsledek rostoucího počtu případů napříč společnostmi. Na příčinách se odborníci v Austrálii zcela neshodnou, někdo vidí důvod ve vyšším počtu přistěhovaleckých rodin, zejména z chudších oblastí Asie, jiné zdroje uvádí, že roste celková latence násilí v australské společnosti a že se problém týká všech etnických skupin včetně majoritní „zakořeněné“ populace.

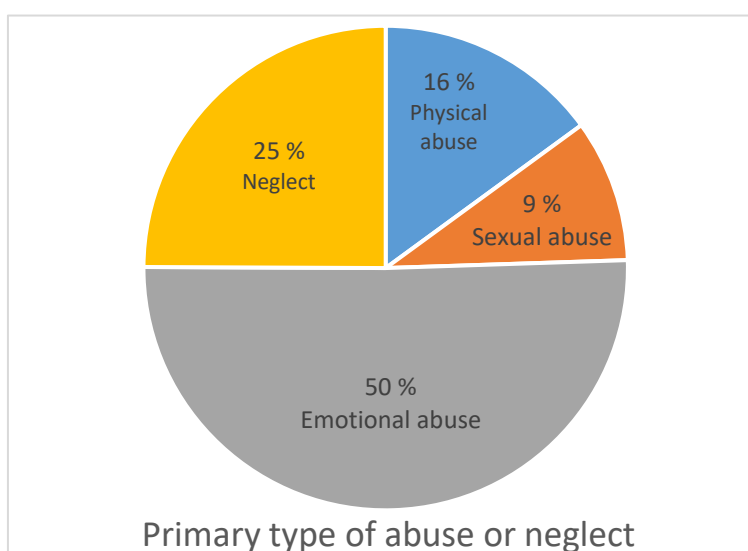
Následující graf zobrazuje celkový počet oznámení a důvodných vyšetřování pro celou Austrálii v období 2011 až 2016. Jak vidíme, navzdory snahám odborníků celková čísla stále rostou.

ZDROJ: <https://aifs.gov.au/cfca/publications/child-abuse-and-neglect-statistics>

Jaké jsou nejčastější typy opodstatněných hlášení o újmě způsobené špatným zacházením s dětmi v Austrálii?

Důvody jsou pro účely celostátních statistik rozděleny vždy primárně do jednoho ze čtyř typů ubližování dítěti: emoční zneužívání, zanedbávání, fyzické zneužívání a sexuální zneužívání. Graf níže ukazuje rozložení případů podle typu (popisky jsme nechali v původním anglickém znění) ve sledovaném období 2018 až 2019.

Zdroj: AIHW Child Protection Collection 2019

4. Shrnutí

Neexistuje jednotný australský systém ochrany dětí, každý stát má pravomoc určit si parametry systému ochrany dětí ohrožených týráním, zneužíváním a zanedbáváním podle svých preferencí. Všechny se ale vztahují ke stejné jednotné filozofii odmítání násilí a snahy o emancipaci žen a dětí v obecném smyslu (mimochodem podobný diskurz používá tzv. Istanbulská úmluva).

Na rozdíl od kanadského systému je australský model **více postaven na činnosti neziskových organizací**, dobrovolnických spolků a aktivistické práci místních komunit. Stát v Austrálii plně hradí provoz celostátních krizových telefonických linek a dotuje činnost specializovaných neziskových organizací.

Neziskové organizace či nadace jsou napojené na univerzity a veřejné výzkumné ústavy a hrají tak silnou roli nejen ve výkonu přímé práce s klienty, ale také ve výzkumu dané problematiky a metodickém řízení systému.

Australské systémy kladou velký důraz **na cílenou prevenci a podporu rodin v sociální i informační rovině**. Velice inspirativní je přitom dlouhodobě osvědčená praxe cílit prevenci a nabídku služeb na předem vytipované skupiny rodin a to na základě parametrů, které jsou statisticky ověřené, že souvisí s vyšší mírou výskytu domácího násilí, násilí vůči dětem či zanedbávání.

Jaké jsou klíčové parametry rodin, kde je podle australských výzkumů násilí a zanedbávání dětí častější a záměrně tam míří intenzivnější prevenci?

Jedná se o 6 hlavních kritérií:

- Mladé rodiny – zejména nízký věk matky
- Chudoba – s ohledem na materiální i finanční zabezpečení, výši úspor atd.
- Přistěhovalecké rodiny – je to pro australské odborníky ožehavá otázka, protože nechtějí působit rasisticky, ale původ rodin zejména z jihovýchodní Asie je považován za rizikový faktor
- Společenská izolace – nedostatek kontaktu se širší vrstvou osob, ale také neúčast na společenských akcích komunity
- Nejisté (prekérní) zaměstnání – pokud má živitel rodiny nestabilní prekérních zaměstnání, např. je zaměstnáván agenturně pouze na krátkodobé zakázky, je rodina podle australských zkušeností ohrožena chudobou a stresem, které mohou vyvolat mj. násilí v rodině
- Nestabilita bydlení – bydlení v nevyhovujících podmínkách či časté stěhování

V angličtině jsou parametry označovány jako Young Families, Poverty, Immigrants, Social isolation, Precarious Employment and Housing Instability.

V praxi se samozřejmě tyto rizikové faktory často prolínají, vzájemně doplňují a posilují.

Stanovení kritérií na základě matematické analýzy řešených případů pokládáme za velmi inspirativní praxi, která by se měla více adaptovat i pro české prostředí (což můžeme z pozice Nadace Sirius podpořit například akcentací v grantovém řízení zaměřeném na rozvoj služeb pro děti ohrožené násilím v rodinných vztazích a nevhodným zacházením).

III) Velká Británie a její systémy ochrany dětí

1. Informace o zemi

Spojené království Velké Británie a Severního Irska (zkráceně Velká Británie), tvoří čtyři země – Anglie, Severní Irsko, Skotsko a Wales. S ohledem na určitou míru autonomie, která byla jednotlivým zemím přiznána i v oblasti moci zákonodárné, můžeme spatřovat v právní úpravě v jednotlivých zemích určité odlišnosti. Úprava péče o ohrožené děti v jednotlivých zemích Spojeného království je zpravidla obdobná té anglické, ale lze zaznamenat dílčí odlišnosti. **Celkově vychází z filosofie pozitivního přístupu k rodině a práce s celým rodinným systémem dítěte.**

2. Systém ochrany dětí ve Velké Británii

Legislativní rámec péče o ohrožené děti je tvořen zejména stěžejním právním předpisem **The Children Act** – Zákon o ochraně dítěte (1989, novelizován 2004). Zákon byl vypracován v souvislosti s přijetím Mezinárodní úmluvy o právech dítěte a odráží tak v sobě závazky z ní plynoucí. Legislativní rámec je kromě něj tvořen různými právně závaznými prováděcími předpisy, tzv. regulations. Velmi významné a v praxi respektované předpisy jsou tzv. národní minimální standardy.

Národní minimální standardy⁴ (National Minimum Standards - NMS), vydává Ministerstvo školství. Určují nepodkročitelnou úroveň péče v jednotlivých oblastech péče o děti. Jsou určena zejména pro pobytové služby (rezidenční rodinná centra), ale i oblasti náhradní rodinné péče a adopci. Děti týraných, zneužívaných a zanedbávaných se dotýkají pouze nepřímo.

Níže se podíváme blíže na model uplatňovaný konkrétně ve Skotsku, protože k němu jsme přes uskutečněné kontakty s britskými odborníky získali nejvíce informací.

3. Skotský model podrobněji

1. Informace o zemi

Skotsko je jednou ze čtyř zemí konstituční monarchie Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Rozkládá se v severní části ostrova Velká Británie a jeho rozloha čítá zhruba 78 000 km². Skotsko má cca 5,4 mil. obyvatel. Hlavním městem je Edinburgh. Z ekonomického i sociálního hlediska se řadí mezi nejvyspělejší země světa. Administrativně je rozděleno do 32 samosprávných oblastí (tzv. council areas).

2. Systém ochrany dítěte ve Skotsku

Systém sociálně-právní ochrany dětí ve Skotsku prošel v 80. letech 20. století transformací, kdy bylo omezeno umístování dětí do ústavní péče a **těžištěm systému ochrany dítěte se stala terénní práce přímo v ohrožené rodině** a profesionalizovaná pěstounská péče.

Základní principy a přístupy systému ochrany dítěte ve Skotsku jsou zakotveny v dokumentu „Getting it right for every child“, který je odvozen od Mezinárodní úmluvy o právech dítěte UNICEF.

Důraz je kladen na včasné zachycení možného ohrožení dítěte v rodině. Vznikne-li podezření, že by dítě mohlo být ohroženo, je povinností členů komunity zkontaktovat tým pověřených sociálních pracovníků na místním úřadě. Ten je následně zodpovědný za další řešení situace dítěte. Jeho úkolem je v první

---

⁴ <https://www.gov.uk/government/collections/national-minimum-standards>

fázi zjistit co nejvíce informací o možném ohrožení a informovat rodinu o tom, že je takové ohrožení nahlášeno.

3. Registr ochrany dítěte („Child Protection Register“)

Místní samosprávné orgány jsou zodpovědné za vedení „registru ochrany dítěte“⁵, který je povinnou součástí agendy oddělení sociální práce na každém místním skotském úřadě a je jednotný pro všechny územní samosprávné celky. Současně si místní úřady mohou vést dle vlastní potřeby vlastní registr, příp. společný registr s dalším úřadem.

V registru ochrany dítěte jsou vedeny všechny děti, pro které byl vytvořen plán ochrany dítěte (Child Protection Plan), příp. je vyhodnocována jejich situace a bude rozhodováno o dalších krocích. Jedná se o všechny narozené i nenarozené děti, které jsou nebo v budoucnu mohou být ohroženy jednou či více z následujících okolností:

- Fyzické násilí
- Fyzické zanedbávání
- Sexuální zneužívání
- „Neprospívání“ (dítě se nevyvíjí a neroste, jak by mělo)
- Emocionální zneužívání

Rozhodnutí, zda bude dítě vedeno v registru ochrany dítěte, je závislé na výstupech **tzv. případové konference ochrany dítěte** („Child Protection Case Conference“), v rámci které odborníci zkoumají, zda dítě je či v budoucnu může být ohroženo jednou či více z výše uvedených okolností. V případě, že je ohrožení potvrzeno, je vytvořen plán ochrany dítěte („Child Protection Plan“), který je v registru poznamenán.

Dítě je dále v registru vedeno bez identifikace typu ohrožení, kterému bylo původně vystaveno, nicméně je identifikováno, kterým ohrožením může být v současnosti a budoucnosti potenciálně vystaveno. Povinností správce registru je současně informovat zákonné zástupce dítěte, příp. dítě samotné, pokud dosáhlo dostatečného věku, že je v registru vedeno, a které osoby mají k uvedeným informacím přístup.

V případě, že sociální pracovník, který má dítě na starosti, informuje, že nadále neexistuje důvodné podezření na ohrožení dítěte, je místní úřad povinen na základě rozhodnutí učiněného odborníky (u příležitosti případové konference ochrany dítěte) dítě z registru vyjmout. O vynětí musí být opět informována rodina dítěte.

Pokud se dítě a jeho rodina přestěhuje do správního obvodu jiného úřadu pověřeného vedením registru ochrany dítěte, je původní úřad povinen bezprostředně informovat úřad v místě nového bydliště dítěte a následně zaslat záznamy ze svého registru.

Informace v registru jsou vysoce důvěrné, ale **mají k nim přístup pracovníci sociální práce, policie, školství a zdravotnictví**, kteří znají konkrétní dítě. Místní úřad jmenuje osobu, která je správcem registru. Seznam pověřených správců registru je k dispozici u skotské vlády. Správce registru je povinen zajistit, aby výše uvedení aktéři obdrželi přístup do registru. Registr by měl být všem zainteresovaným stranám dostupný 24 hodin denně. Místní úřady by měly mít stanoveny mechanismy a kritéria, pomocí kterých lze s oprávněnými osobami sdílet informace o jednotlivých případech.

---

⁵ National Guidance for Child Protection in Scotland 2014. The Scottish Government
<https://www.gov.scot/publications/national-guidance-child-protection-scotland/>

4. Data poskytovaná centrálním úřadům

Skotské samosprávné úřady pověřené agendou ochrany dítěte reportují každoročně z vlastního manažerského informačního systému data vedená v registru ochrany dítěte.

Od sběru dat za období 2012/2013 shromažďuje skotská vláda data z oblasti ochrany dítěte **za jednotlivé případy (děti)**. Tato data jsou primárním zdrojem informací pro politiku ochrany dítěte, resp. trendy v této oblasti, včetně postižení změn v registrech ochrany dítěte a celkovém počtu dětí vedených v tomto registru. Současně tato data umožňují srovnání jednotlivých oblastí ve Skotsku, které je poskytováno místním úřadům jako zpětná vazba.

Rozsah sběru dat:

- Osobní informace dítěte (název příslušného úřadu, ID, datum narození, pohlaví, národnost, náboženské zaměření, zdravotní postižení, školské registrační číslo). Položky č. 1–8 výkazu.
- Informace ze šetření situace dítěte. Položky č. 9–12 výkazu na rok 2018.
- Případová konference (prenatální, vstupní, kontrolní, přestupní z jiného správního obvodu). Položky č. 13–37 výkazu na rok 2018.
- Případová konference k přestupu dítěte do jiného správního obvodu (informace o deregistraci). Položky č. 38–41 výkazu na rok 2018.

4. Shrnutí

Britský systém je celkově poměrně komplikovaný s odlišnostmi podle jednotlivých zemí.

V posledních letech je vědecká i praktická pozornost odborné britské veřejnosti hodně zaměřena na otázky, které nejsou pro Českou republiku aktuální – např. problematika „Female genital mutilation“ (mrzačení pohlavních orgánů dívek) nebo „Forced marriage of children“ (nucená a domluvená manželství nezletilých).

Ochrana dětí celkově spadá zejména pod Ministerstvo školství. **Těžištěm systému ochrany dítěte se stala terénní práce přímo v ohrožené rodině** a profesionalizovaná pěstounská péče.

Primárním místem zachytávání informací o ubližování dětem jsou školy. Ty jsou k tomu podporovány zejména vzděláváním pedagogických pracovníků a umísťováním sociálních pracovníků/pedagogů.

Hlavní trojúhelník v řešení péče o děti tvoří škola, policie a „Local Authority“ (úřady místní obce/městské části).

Na podporu efektivity spolupráce těchto subjektů se zaměřují státní programy i metodická podpora neziskového sektoru – například organizace Operation Encompass⁶. Podpora spolupráce jednotlivých aktérů má podobu osobních setkání i systémového sdílení informací.

Existuje jednotný datový registr ochrany dítěte, ve kterém jsou uvedeny všechny děti, pro které byl vytvořen plán ochrany dítěte. Informace v registru jsou vysoce důvěrné, ale mají k nim přístup pracovníci sociální práce, policie, školství či zdravotnictví.

Organizačním pilířem systému jsou orgány místní správy (Local Authorities), které mají koordinační i rozhodovací pravomoce.

Bohatá je také spolupráce s neziskovým sektorem. Některé nevládní a neziskové organizace mají obrovskou tradici a zázemí, např. National Society for the Prevention of Cruelty to Children⁷ se již více než sto let zabývá prevencí proti týrání dětí a úspěšně funguje dodnes. Provozuje také celostátní bezplatnou telefonní linku NSPCC Helpline 0808 800 5000.

⁶ <https://www.operationencompass.org/>

⁷ <https://learning.nspcc.org.uk/>

IV) Zajímavé programy pro případnou českou adaptaci

1. Co je to databáze ESCA a jak ji můžeme využít

ESCA je celosvětová databáze evaluovaných evidence-based technik a programů primárně k problematice sexuálního zneužívání dětí. Spravuje ji nadace The Lucy Faithfull Foundation.

Po celém světě se společnosti potýkají s problémem sexuálního zneužívání dětí a snaží se ho nějakým způsobem řešit. Některé země preferují zaměřit se na podporu obětí a stíhání a potrestání pachatelů. Jinde se odborníci snaží vymyslet, co lze udělat pro to, aby zabránili zneužívání dětí a zastavili (potenciální) pachatele dříve, než újmu vůbec způsobí.

Projekt ESCA byl vytvořen jako platforma pro sdílení dobré praxe po celém světě. Odhady prevalence se v jednotlivých zemích liší, nicméně řádově 15 % až 25 % dívek do osmnácti let podle odhadů prožilo zkušenost, kterou lze označit jako sexuální zneužití (zahrnuje širší škálu projevů než jen nucený penetrální styk).

Pokud byla nalezena a vyzkoušena řešení, jak proti tomuto fenoménu bojovat, která se již někde osvědčila, je třeba je sdílet, aby se jimi ostatní odborníci mohli inspirovat. Některá řešení mohou dobře fungovat jen v konkrétních podmínkách a ne každý program dobré praxe je přenositelný. Většinu intervencí nebo programů, které se jinde osvědčily, by bylo stejně nutné přizpůsobit českému kontextu.

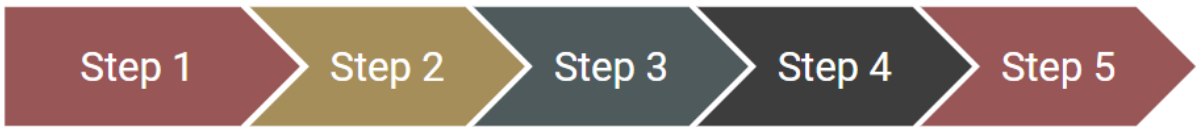
Cílem sady nástrojů shromážděných v ESCA⁸ je podle tvůrců „pomoci vám sestavit plán, jak zabránit pohlavnímu zneužívání dětí – na základě vašeho porozumění místu, kde se nacházíte, a konkrétním problémům, kterým děti čelí.“ Metodické materiály jsou zaměřené jak na teoretické ukotvení celé problematiky, tak také na praktické návody na jednotlivé intervence a přímou práci s dětmi i dospělými.

Databáze ESCA obsahuje popis více než 200 programů a intervencí. Všechny zde publikované jsou založeny na výzkumu nebo dokumentaci od příslušné organizace, včetně evaluačních údajů. Jsou zde intervenční programy přímé práce, vzdělávací programy i mediální kampaně, programy pro pachatele i pro oběti, preventivní programy i metody následné péče.

Databáze ESCA nabízí také řadu odborných teoretických materiálů a doporučení, jak k prevenci jako takové vůbec přistupovat:

---

⁸ <https://ecsa.lucyfaithfull.org/interventions>

Consider your Context

In order to work, your intervention must be appropriate to the context of your target group

Consider How You Will Make An Impact

To ensure your intervention is effective it is crucial to consider *how* it will contribute to preventing abuse

Consider Your Methodology

Good interventions are based on the theory of change model, with time taken whilst planning your intervention to document clear and realistic goals over the short, medium and long-term

Consider the Resources You Need

The content and structure of your programme might require specific tools

Evaluate Your Achievements

Evaluating your intervention against its original aims is a key step in understanding how effective and useful it has been in preventing abuse

Planning

Making a realistic and achievable plan for how you will carry out your evaluation is a crucial first step. You may have already considered this whilst forming your theory of change model.

Data Gathering

Making a realistic and achievable plan for how you will carry out your evaluation is a crucial first step. You may have already considered this whilst forming your theory of change model.

Data Analysis

Analysing the data you have collected is likely to be the most time-consuming stage of evaluation. You should start by collating the data you have collected to form an ordered dataset.

Reporting

After analysing the data you have collected you are ready to write your evaluation report. Before starting, consider the aims of the report, and its overall purpose.

Reflection

After completing your evaluation, take time to reflect on its findings as a team.

2. Výběr zahraničních programů, které nás zaujali

Pro ilustraci kvalitních evaluovaných a ověřených programů jsme vybrali 4 následující programy, které pokrývají ukázky různých typů intervencí pro různé cílové skupiny:

- 1) Body Safety Training – preventivní program pro malé děti zaměřený na rozvoj kompetencí potřebných k vlastní ochraně;
- 2) My Life My Choice – preventivní program pro dospívající dívky zaměřený na snížení pravděpodobnosti rizikového sexuálního chování a sexuálního vykořisťování;
- 3) Program H – preventivní program pro dospívající chlapce a mladé dospělé muže nastavující normy a postoje odmítající násilí na ženách a dětech;
- 4) Bringing in the Bystander – preventivní program pro středoškoláky, který povzbuzuje účastníky, aby se stali pozitivními aktéry v případě sexuálního a mezilidského násilí a obtěžování.

Body Safety Training

Cílová populace: děti ve věku 3 až 8 let.

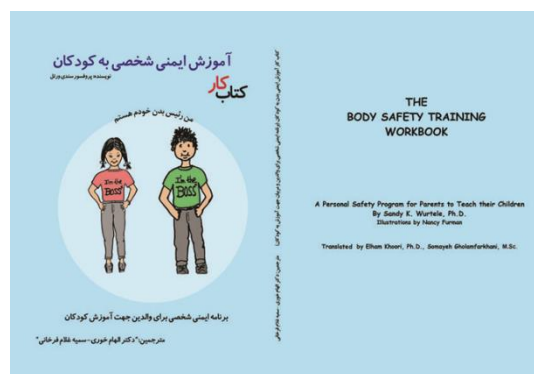
Typ intervence: individuální práce, série deseti navazujících lekcí, které mají absolvovat učitelé, ti poté realizují program s dětmi.

Cíle programu:

- pomáhat dětem rozpoznat potenciálně rizikové situace nebo potenciální násilníky
- povzbudit děti, aby odmítly sexuálně motivované žádosti
- učit děti vzdorovat tím, že se budou umět vyhýbat kontaktům s pachateli
- podněcování dětí k hlášení předchozího nebo pokračujícího zneužívání osobě pověřené autoritou
- vysvětlení, že tajný nebo nevhodný dotek nikdy není odpovědností dítěte

Program zahrnuje pracovní sešit, se kterým mohou dospělí pracovat s dětmi, přičemž existují dvě verze: jednu, kterou mohou učitelé používat s malými skupinami dětí ve škole, a druhou, kterou mohou rodiče používat doma s dětmi.

K programu je dostupný pracovní sešit (dostupné v jazycích: angličtina, španělština). První polovina sešitu pokrývá obecnou bezpečnost (zbraně, jedy, sám doma) a druhá polovina zahrnuje bezpečnost těla (výuka dětí o bezpečnostních dovednostech rozpoznávání, odolávání a hlášení nevhodných dotyků).

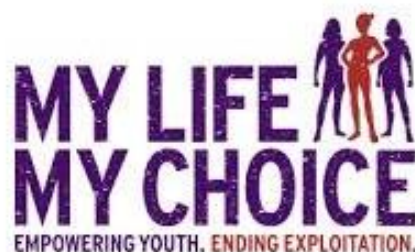

My Life My Choice

Cílová populace: mladé dívky ve věku 12 až 17 let

Cíle programu:

- prevence sexuálního zneužívání dětí

- prevence komerčního sexuálního vykořisťování dětí a mladistvých

Program zahrnuje mentorování pro mladé oběti obtěžování a zneužívání, preventivní skupiny a školení pro poskytovatele služeb pro mládež. Služby jsou poskytovány mj. v ústavní péči a ve školách.

Program H

Cílová populace: muži ve věku 15 - 24 let

Typ intervence: individuální práce, série deseti navazujících lekcí, které mají absolvovat učitelé, ti poté realizují program s dětmi.

Cíle programu:

- zapojení mladých mužů do reflexe a odmítnutí genderových norem a postojů, které mohou vést k sexuálnímu násilí

Skupinové vzdělávací aktivity využívají obsah ověřený v terénu, který zahrnuje sérii manuálů a vzdělávací videa a komunitní kampaň vedenou samotnými mladými lidmi.

Program H je nejčastěji realizován v komunitních centrech či na školách. Program H byl také implementován ve spojení se sportovními turnaji.

Bringing in the Bystander

Cílová populace: dospívající ve věku 15 -19 let na střední škole

Cíle programu:

- prevence zneužívání
- prevence sexuálního napadení
- rozpoznávání varovných signálů
- pozitivní strategie nezúčastněných osob (pozitivní aktérství)

Program byl vyvinut na Výzkumném středisku pro prevenci inovací na University of New Hampshire. Je navržen tak, aby byl implementován v prostředí střední školy, a lze jej přizpůsobit, aby odrážel hovorové styly a kulturu dané školy.

Studenti jsou povinni zúčastnit se celkem 7 modulů po 45 minutách, které jsou navrženy tak, aby se vešly do typického dne a rozvrhu na střední škole.

Adolescenti se mj. naučí praktické dovednosti pro bezpečný a efektivní zásah, jak předcházet vzniku problémů a jak přispívat k budování zdravější komunity.

V) Výzkumně ověřené rizikové faktory a typy možných intervencí

Na základě mezinárodních dlouhodobých výzkumů byly identifikovány a stanoveny rizikové faktory, které jsou spojeny s větší pravděpodobností páchání násilí v blízkých vztazích.

Jedná se o faktory, které k výskytu násilí přispívají, ale nemusí být všechny přímo kauzálně příčinné. Ne každá osoba, která individuální rizikové faktory naplňuje, používá násilí, nicméně statisticky tato pravděpodobnost významně roste.

Tyto faktory jsme při mapování zahraniční praxe shromáždili napříč několika výzkumy, především jsme ale vycházeli dat americké Centers for Disease Control and Prevention⁹. Do tabulky níže jsme nicméně doplnili také faktory, které vyklíčovala naše vlastní analýza dat ohledně násilí v blízkých vztazích¹⁰.

Faktory jsou definovány na různých úrovních – individuální (ta je pro přehlednost rozdělena ještě na 5 částí), vztahové, komunitní a celospolečenské. Porozumění těmto faktorům může pomoci identifikovat různé příležitosti k cílené a efektivní prevenci.

Rizikové faktory pro násilí v blízkých vztazích	Možné intervence
Individuální rizikové faktory - Situační zátěže <ul style="list-style-type: none"> • Nezaměstnanost • Nízké dosažené vzdělání • Užívání alkoholu a drog • Neplánované/nechtěné těhotenství • Mladý věk partnerů (matky) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prevence předčasného ukončení vzdělávání žáků ➤ Podpora doučování a podpory pro akademicky selhávající žáky ➤ Programy specifické prevence v oblasti adiktologie (závislostí) ➤ Sexuální výchova, prevence rizikového sexuálního chování ➤ Dostupná antikoncepce a možnost přerušování těhotenství
Individuální rizikové faktory - Psychický stav <ul style="list-style-type: none"> • Nízké sebevědomí • Sklon k emočním závislostem • Deprese • Pokusy o sebevraždu • Málo přátel a izolace od ostatních lidí 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tzv. „Health promotion“ (proaktivní předcházení příčinám špatného zdraví) ➤ Destigmatizace psychického onemocnění ➤ Dostupnost psychiatrických služeb pro děti ➤ Reedukační a psychologické intervence pro indikované děti
Individuální rizikové faktory - Temperamentní charakteristiky <ul style="list-style-type: none"> • Agresivní nebo delikventní chování v mládí a dětství • Hněv a hostilita • Antisociální rysy osobnosti • Špatná kontrola chování / impulzivita • Nedostatek dovedností nenásilně řešit problematické situace 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podpora osobnostního rozvoje žáků ➤ Podpora zdravého sebevědomění ➤ Výuka komunikačních dovedností a principů zdravé a respektující komunikace ➤ Rozvoj sociálních kompetencí ➤ Indikované intervence k nahrazení násilného chování společensky přípustným chováním
Individuální rizikové faktory - Postoje ke vztahům <ul style="list-style-type: none"> • Touha po moci a kontrole ve vztazích • Postoje přijímající nebo odůvodňující násilí 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozvoj sebe-řídicích dovedností ➤ Reedukační programy

⁹ <https://www.cdc.gov/>

¹⁰ Násilí v blízkých vztazích – analýza charakteristik domácností, žen a mužů; Nadace Sirius ve spolupráci s Centrem LOCICA a PAQ Research

<ul style="list-style-type: none"> • Nepřátelskost vůči ženám • Víra v přísné genderové role (přirozená dominance mužů nad ženami a přínos agrese ve vztazích) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Včasná depistáž mladistvých s nezdravými normami ➤ Výchova k respektu lidských práv včetně práv žen ➤ Nácvik nenásilného řešení konfliktů
<p>Individuální rizikové faktory - Zátěž z dětství</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historie oběti fyzického nebo psychického zneužívání (jedná se jeden z nejsilnějších prediktorů pachatelství) • Historie prožívání fyzického trestání jako dítě • Historie prožívání špatného rodičovství jako dítěte • Přítomnost u násilí mezi rodiči jako dítě 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Práce s traumatem přeživších ➤ Dostupné psychologické terapeutické služby ➤ Programu na podporu rodičovských kompetencí ➤ Cílená práce s agresory
<p>Rizikové faktory vztahů</p> <ul style="list-style-type: none"> • Manželské konflikty, hádky a napětí ve vztahu • Žárlivost a majetnictví v intimních vztazích • Dominance a kontrola vztahu jedním partnerem • Ekonomický stres v domácnosti • Nezdravé rodinné vztahy a interakce • Rodiče s nízkým vzděláním • Sociální izolace a nedostatek sociální podpory 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dostupné poradenské služby pro manžele a partnery ➤ Programy na rodičovské dovednosti ➤ Finanční poradenství ➤ Vyspělé veřejné mechanismy finanční ochrany znevýhodněných ➤ Rozvoj komunitních služeb
<p>Faktory komunity</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chudoba a související faktory • Vysoká míra nezaměstnanosti • Nízký sociální kapitál rodiny • Nedostatek institucí, vztahů a pozitivních norem, které formují společenské interakce komunity • Špatná podpora sousedství a soudržnosti • Neochota či nezájem prostředí vymezovat se vůči projevům násilného chování • Vysoká míra užívání a dostupnosti alkoholu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nabídka sociálního bydlení ➤ Prevence vytváření sociálně vyloučených lokalit ➤ Lokální programy finanční podpory ➤ Rozvoj komunitních služeb ➤ Omezení prodeje alkoholu a tabákových výrobků
<p>Celospolečenské faktory</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nerovnost pohlaví (genderová nerovnost), např. omezování žen vstupovat na trh práce, muži žíví rodinu a přijímají rozhodnutí • Kulturní normy, které podporují agresi vůči ostatním • Společenská příjmová nerovnost • Slabé zdravotní, vzdělávací, ekonomické a sociální politiky 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Veřejné intervence na změnu celospolečenských postojů ohledně násilí ➤ Osvětové kampaně ➤ Kultura podporující rovnost pohlaví na lokální úrovni (např. v zaměstnání) ➤ Kultura odmítání násilí napříč společností ➤ Celospolečenský systematický monitoring ohrožení dětí a patřičně vybavená strukturální místa záchytu (lékař, školka, škola)

VI) Závěrečné shrnutí

V žádné zemi neexistuje 100 % funkční a komplexní systém. Ale efektivní systémy mají podobné vlastnosti, jsou postavené na evidenci, evaluaci a dalším postupném zlepšování. Níže uvedené závěry možná nejsou zcela překvapující, i tak si můžeme z realizovaného mapování vzít mnoho inspirace, kterou lze využít pro další práci Nadace Sirius v řešení tématu dětí ohrožených týráním, zneužíváním a zanedbáváním.

Co ve světě funguje?

Jako inspirativní principy vnímáme především:

- jasně definované cíle veřejné politiky a kvalitní legislativní rámec na základě teoretické ukotvenosti (přesně víme, jaké zacházení s dětmi společnost toleruje/netoleruje)
- těžiště systému ochrany dítěte spočívá v terénní práci přímo v ohrožené rodině/komunitě namísto budování vysokoprahových center a pobytových zařízení pro děti
- celkový důraz na osvětu, prevenci a podporu rodin v sociální i informační rovině
- využívání školy jako klíčového místa zachytávání informací o ubližování dětem (mj. vzděláváním pedagogických pracovníků a podporou šíření sociálních pracovníků/pedagogů)
- podpora multidisciplinární spolupráce úřadů (OSPOD), škol, policie a neziskového sektoru využívat evidence-based prostředky ochrany dětí
- poskytovatelé péče pro děti a rodiny, OSPODy a soudy využívají systémy sdílení informací a dat o případech (databázi/registr ochrany dítěte)
- využívání statisticky vymodelovaných rizikových faktorů rodin, kde je častější výskyt násilí a ubližování dětem a cílení na tyto rodiny (možnost využití našich prediktivních modelů)
- využívání v praxi výzkumně ověřené rizikové faktory a provádět odpovídající intervence (viz tabulka rizikové faktory pro násilí v blízkých vztazích a možné intervence)
- programy zaměřené na posílení principu „Empower the bystander“, tj. zmocnění přihlížejících (každá osoba včetně dětí samotných musí vědět, co je a není mezi lidmi dovolené a jak mohu zasáhnout/oznámit nevhodné zacházení)
- „děti trpí tam, kde je chudoba“ – řešení problematiky ohrožených dětí komplexně společně s otázkou chudoby, sociálního vyloučení, exekucí atd.
- podpora propojení neziskových organizací s univerzitami a veřejnými výzkumnými ústavy
- inspirovat se zahraničními programy a zkušenostmi
- implementace již ověřených zahraničních metodik a postupů směrem k profesionalizaci přímé práce (lze využít databázi ECSA, viz zajímavé programy pro případnou českou adaptaci)